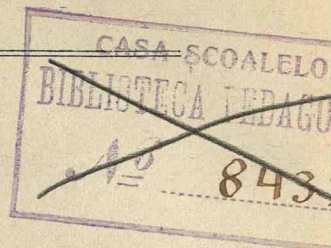

19.10.9

C. KOGALNICEANU

TABLOUL
GENEALOGIC ȘI CRONOLOGIC
AL
**DRAGOȘEȘTILOR, BOGDĂNEȘTILOR,
KORIATOVICEȘTILOR ȘI MUȘĂTEȘTILOR**

DOMNI AI MOLDOVEI

1352 — 1668

CU

ADNOTAȚIUNI CRITICE

ȘI

TABLOUL CRONOLOGIC AL TUTUROR DOMNILOR
MOLDOVEI

BUCUREȘTI

«MINERVA», Institut de Arte Gra-
fice și Editură, B-dul Academiei
No. 3 — Str. Edgar Quinet No. 4.

1913

C. KOGALNICEANU

TABLOUL

GENEALOGIC ȘI CRONOLOGIC

AL

DRAGOȘEȘTILOR, BOGDĂNEȘTILOR, KORIATOVICEȘTILOR ȘI MUȘĂTEȘTILOR

DOMNI AI MOLDOVEI

1352 — 1668

CU

ADNOTAȚIUNI CRITICE

ȘI

TABLOUL CRONOLOGIC AL TUTUROR DOMNILOR
MOLDOVEI

BUCUREȘTI

«MINERVA», Institut de Arte Gra-
fice și Editură, B-dul Academiei
No. 3 — Str. Edgar Quinet No. 4.

1913

135126

1961

1958

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

Cota 19109
Inventar 135126

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

COTA 19 109

B.C.U. Bucuresti

C135126

RC 142/06

PREFAȚA

În prefața Tabloului genealogic și cronologic al Basarabilor ziceam că în curând voi publica și tabloul genealogic și cronologic al Bogdăneștilor și Mușăteștilor, Domni ai Moldovei. Aceasta o fac azi prin publicarea de față. Cu această publicațiune pun la dispozițiunea profesorilor și elevilor tabloul cronologic întreg al tuturor Domnilor Țării Românești și ai Moldovei. Grație acestor două publicațiuni se va putea pune capăt, în predarea istoriei noastre naționale, marilor deosebiri genealogice și cronologice care existau până acuma în diferitele opere și manuale istorice și îngreuiau studiul istoriei. Scopul meu fiind numai stabilirea exactă a genealogiei și cronologiei Domnilor noștri, aș fi recunoscător aceloră cari ar contribui a îndrepta greșelile și întregi lipsurile din această întocmire genealogică și cronologică, spre a avea aceasta în vedere la publicarea unei a doua edițiuni.

Această lucrare fiind făcută însă mai cu seamă pentru uzul școalelor n'am trecut în tablou decât pe Domnitori cu Doamnele lor și numai o mică parte din membrii cari n'au domnit.

DRAGOȘEȘTII

1352—1354

DRAGOȘ 1)

1352—1354

SAS

1354—1359

BOGDĂNEȘTII

1359—1374

BOGDAN I CEL BĂTRÂN — Maria 3)

1359—1365 2)

Bogdan-Fedor 4)

LAȚCU — Ana 5)

1365—1374 6)

Anastasia

† 1420

Costea

PETRU I MUȘAT — Sora Regelui

polon Vladislav

1375—1390 11)

Ivașcu

Roman

MUȘĂTEȘTII

1375—1668

Mușata — Margareta 8) — Ștefan

ROMAN I — Anastasia

1392—1394 13) † 1408

ALEXANDRU I CEL BUN — Margareta — Ana — Stana — Maria-Ringalla — Marina — Bogdan

1400—1433 16) † 1469 17) † 1419 † 1433

KORIATOVICEȘTII

1374—1375 ; 1399—1400

ȘTEFAN I CEL BĂTRÂN

1390—1392 12) ; 1394—1399 14)

Mihail

Alexandru

Bogdan

✕ — IURIE KORIATOVICI 7) — Flica

1374—1375 9)

IUGA OLOGUL

1399—1400 15)

Ștefan

Roman † 1409

Vasilislă

† 1408

ILIAȘ I

1433 18) ; 1435—1443 19)

— Maria, sora soției Regelui

Vladislav

ROMAN II

1446—1448

ALEXANDRU II CEL TÂNĂR

1449 ; 1450 ; 1452—1455

Eupraxia — Vlad Dracul 20)

ȘTEFAN II — Maria

1433—1435

1435—1443

1443—1447

Alexandru

Alexandrina

PETRU III ARON

1451—1452

1455—1457

Ilie

† 1503

PETRU II

1448—1449 21)

Alexandru

BOGDAN II — Maria-Oltea

1449—1450 22)

1450—1451

ȘTEFAN III CEL MARE — Marușca — Eudochia dela Chiev — Maria din Mangup — Maria, fiica lui Radu cel Frumos

1457—1504 † 1466 † 1476 † 1511

Alexandru

† 1496

Bogdan

† 1480

Bogdan-Vlad

† 1479

Petru

† 1479

Elena

Ioan, fiul

Țarului Moscovei

BOGDAN III CEL ORB — Ruxanda 23),

1504—1517

Ioan

ȘTEFAN IV CEL TÂNĂR — Stana, fiica lui Neagoe

1517—1527

IOAN I CEL CUMPLIT

1572—1574

Ștefan Surdul

Petru

Iliaș

ALEXANDRU III CORNEA

1540—1541

ALEXANDRU IV LĂPUȘNEANUL — Roxanda

1552—1561 ; 1564—1568

BOGDAN IV

1568—1572

Alexandru cel Rău

PETRU IV RAREȘ — Maria — Elena

1527—1538 ; 1541—1546

ILIAȘ II

1546—1551

ȘTEFAN II

1551—1552

Constantin

ION II zis IANCU SASUL

1579—1582

ȘTEFAN V LĂCUSTĂ 24)

1538—1540

Chilajna — Mircea Ciobanul

ȘTEFAN VII RĂZVAN 25)

1595

ARON TIRANUL

1591—1592 ; 1592—1595

PETRU CAZACUL

1592

Ilie

ALEXANDRU V ILIAȘ

1620—1621 ; 1631—1633

ILIAȘ III ALEXANDRU

1666—1668

ADNOTAȚIUNI CRITICE

1. Pe când în Țara Românească existența unor voevodate române este constatată deja pe la mijlocul veacului XIII, pe care Basarab I le-a întrunit pe la 1310 într'un singur stat întemeiând astfel marele voevodat al Țărei Românești, Moldova se află încă sub dominațiunea Tătarilor trăind sub cnezii lor, fără ca teritoriile acestora să se fi putut închege sub un singur Voevod național. Numai în urma marilor expedițiuni întreprinse de Regii Ungariei la 1324 și 1352 (Zimmermann Werner, Müller, Urkundenbuch zür Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen I, 388 și II, 87) la care au luat parte și Românii din Maramureș sub Voevozii lor, după ce Tătarii fură respinși peste Nistru, Ungurii recunoscură în 1352, ca Voevod al Românilor de dincoace de munți în teritoriul din care alungase pe Tătari și care luă numele de pe atunci de Țara Moldovei sau Moldova după râul Moldova, pe unul din Voevozii veniți din Maramureș pe Dragoș. El fu primul Voevod sau Domn al Moldovei, tradiționalul întemeiător al Moldovei, și tatăl lui Sas, succesorul său deși documental numai acest din urmă este adevărit. Aceasta nu este un motiv de a bănuia afirmațiunea unanimă a cronicelor moldovenesti. Vezi despre Dragoș broșura mea «Dragoș și Bogdan, București, 1886», unde însă am fixat greșit începutul domniei lui Dragoș în 1342 în loc de 1352.

2. Domnul Onciul, Din Istoria României, București 1909, p. 28 pune domnia lui Bogdan dela 1359—1365, domnul

Iorga, *Istoria Românilor*, edit. II, Vălenii de Munte, 1910, p. 395, ca. 1360 — ca 1364. Cel dintâi document în care se vorbește anume de ocuparea Moldovei de Bogdan este din 1365 (Hormuzaki, Doc. I, II, p. 94). În acest document însă nu se precisează epoca ocupațiunei dar din altul din 1360 rezultă că ocuparea Moldovei a trebuit să aibe loc fie încă în acelaș an 1360 sau și mai probabil în 1359 anul însemnat și de cronici pentru întemeierea Moldovei, confundând pe Bogdan cu Dragoș.

Deși în diploma din 1360 Bogdan nu este amintit anume este evident că nu poate fi vorba decât de răzvrătirea Moldovenilor cu ocazia ocupării Moldovei de Bogdan și de campania întreprinsă de Regele Ungariei în Moldova spre a redobândi această țară și la care face alusie diploma din 1365. Domnul Iorga (o. c. p. 395) pune sfârșitul domniei lui Bogdan ca. 1364. În diploma din 1365 vorbindu-se de Bogdan fără mențiunea că ar fi mort data admisă de domnul Onciul și de mine în *Istoria Românilor* e mai probabilă, anume 1365.

3. Cipariu, *Crestomația*, Blajiu, 1858, p. 234.

4. Fedor e menționat într'un act din 1352 (comunicație făcută de domnul Onciul). Domnul Iorga, *Istoria lui Ștefan cel Mare*, București, 1904, p. 18, crede că Fedor ar fi căpătat un colț de țară pe care l' cărmui până târziu, cu titlul de Voevod. Această ipoteză nu este întemeiată căci ducele *Chodor* întâlnit în salvconductul lui Ștefan I din 1397, la care se raportează de sigur domnul Iorga, nu e un descendent al Bogdăneștilor după cum foarte bine a observat Gheorghe Popovici (Anul dela Martie, în *Moldova*, București 1905, p. 14. not. 3). În cronica sa rimată Mitropolitul Desoftei a identificat greșit pe Fedor cu Lațcu (Cipariu o. c. p. 234), pe când în realitate, după cum a arătat-o pentru prima oară d-nul Iorga (*Geschichte des rumân. Volkes*, I, 282), au fost două persoane deosebite. La suirea pe tron a lui Lațcu Fedor eră desigur mort.

5. Cipariu, l. c.

6. Domnul Iorga (*Ist. Rom.* p. 394) și Onciul (*Din Ist. Rom.* p. 187) pun greșit sfârșitul domniei lui Lațcu la 1372 și 1373.

El a domnit până în 1374 căci numai după 7 Ianuarie 1374 succesorul său Iurie Koriatovici, documentat la această dată încă ca duce podolian (G. Popovici, An. dela Martie, 15, No. 6) și înainte de 5 Iunie 1374, data uricului său dat deja ca Domn al Moldovei, i-a urmat pe tronul Moldovei.

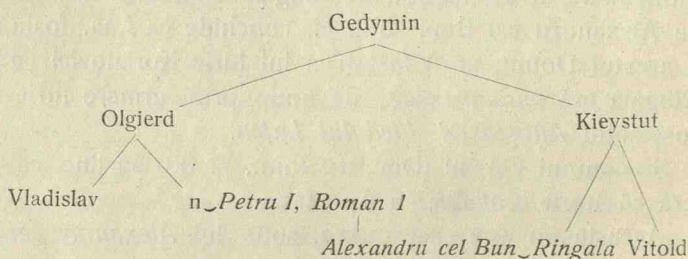
7. După unii istorici, Iurie Koriatovici ar fi luat în căsătorie pe *Anastasia*, fiica lui Lațcu, cu care ar fi avut doi copii, pe *Iuga* și pe *Ana*, soția lui Alexandru cel Bun. Domnul Iorga (Istoria literaturii române, II, 532, n. I) a emis această ipoteză fără a căuta a o dovedi, iar Gheorghe Popovici (Anul dela Martie în Moldova) ajunge la acest rezultat prin următoarea argumentare: Alexandru cel Bun într'un hrisov numește pe *Anastasia*, *soacra sa*, de unde Popovici conchide că *Ana*, soția lui Alexandru cel Bun, ar fi fost fata *Anastasiei*, *fiica lui Lațcu*. Pe de altă parte *Iuga* într'un act numește pe Alexandru cel Bun și pe frate-său Bogdan *frați*, adică în sensul de *cumnăți*, de unde conchide că Iuga fiind cumnatu lui Alexandru cel Bun, ar fi prin urmare *fratele Doamnei Ana*, și *ambii Iuga și Ana*, *copiii Anastasiei*. În fine, din motivul de divorț invocat de Ringala cum că ea ar fi înrudită cu Alexandru cel Bun, soțul ei, conchide că Ana, fosta soție a acestui Domn, ar fi fost fiica lui Iurie Koriatovici cu care Ringala eră vară primară, de unde prin urmare Iurie ar fi fost soțul *Anastasiei*, *fiica lui Lațcu*.

Și domnul Onciul (Din Ist. Rom., p. 30) susține că Iurie eră căsătorit *probabil* cu Anastasia.

Aceasta nu este exact. *Ana*, soția lui *Alexandru cel Bun*, n'a putut fi *fiica lui Iurie Koriatovici*. Acesta murind în 1375 sau chiar în 1377, anul morții sale admis de Gheorghe Popovici, pretinsa sa fiică, *Ana*, chiar dacă am admite că n'a fost născută decât în anul morții sale, la 1377, când s'a căsătorit cu Alexandru cel Bun și a dat naștere fiului său Ilie în anul 1409 (Ioan Bogdan, Cronice Inedite, București, 1895, p. 49), ar fi trebuit să aibă vârsta de cel puțin treizeci și cinci de ani, ceea ce nu este admisibil. Dealtmintrelea argumentul principal pe care este bazată această filiațiune, împrejurarea

că Alexandru cel Bun ar fi fost *ginerile Anastasiei* nu este exact. Domnul Onciul (Din Istoria Română, p. 34) a exprimat, cu drept cuvânt, bănuiala cum că s'a tradus greșit cuvântul slavon «teta», care semnifică «mătușă» prin «testa» — soacră. Această supozițiune se confirmă printr'o particularitate, din chiar documentul în chestiune, scăpată din vedere domnului Onciul. Alexandru cel Bun vorbind despre străbunii înmormântați la Rădăuți nu zice «*străbunii mei sau ai săi*» cum a reprodus greșit domnul Onciul acest pasagiu, ci «*unsere Voreltern*», adică străbunii *noștri, ai săi și ai Anastasiei*, ceea ce nu putea zice decât amândoi fiind înrudiți prin sânge, ci *nu ca ginerile ei*.

Prin urmare, Anastasia nu eră *soacra*, ci *mătușa* lui Alexandru cel Bun, și Ana nu eră dar fiica Anastasiei. Iar gradul de înrudire, invocat de Ringala, pentru divorțul ei se referă la căsătoria lui *Petru I*, unchiul lui Alexandru cel Bun, cu *sora Regelui Vladislav*. Ringala, prin această căsătorie, eră dar prin alianță vară cu Petru I, prin urmare mătușa soțului ei Alexandru cel Bun.

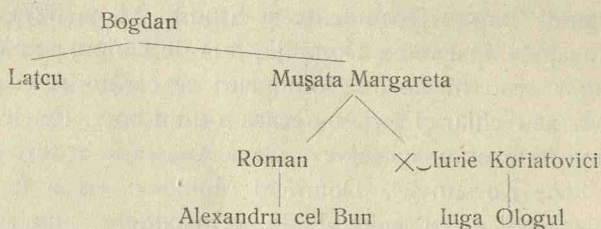

Dar există și dovezi directe despre imposibilitatea unei căsătorii între Koriatovici și Anastasia. La moartea sa, pretinsa sa soție, Anastasia eră de-abia născută. Căci din scrisoarea Papei Grigore XI din 15 Ianuarie 1372 (G. Popovici. Anul dela Martie, p. 14) rezultă că Lațcu la acea dată nu aveă încă copii, prin urmare Anastasia n'a putut naște decât după această dată, neavând dar la moartea lui Koriatovici decât vârsta de patru-cinci ani. În scrisoarea Papei expresiunea

«*prolemque legitimam reputari*» arată că nu e vorba numai de lipsa unui moștenitor la tron, ci de copii în genere. Dealtmintearea Anastasia nici n'a fost căsătorită cum rezultă din inscripțiunea de pe mormântul ei la Rădăuți. Ea figurează cu epitetul de *Cneajna* (Kozak, *Die Inschriften aus der Bukovina*, p. 94) și nu cu acel de *Cneaghina* cum înseamnă greșit domnul Iorga (Documente și Studii, XI, p. 627). Cuvântul «Cneajna» înseamnă Domniță, fată de Domn, pe când «Cneaghina» erau fiicele de Domn cari se căsătorise cu un simplu boer, sau chiar și soția oarecare a unui boer. Fetele de Domn nemăritate erau «cneajne». Dacă Anastasia ar fi fost Doamna lui Iurie Koriatovici, Domn al Moldovei, ea ar fi figurat pe mormântul ei cu epitetul de «Gospodja» cum se chemau Doamnele Moldovei.

Dar dacă Iurie Koriatovici nu eră înrudit cu dinastia Bogdaneștilor prin căsătoria sa cu Anastasia, el a fost înrudit prin căsătoria sa cu *fata Mușatei-Margaretei, fiica lui Bogdan I și sora lui Lațcu*. Această căsătorie rezultă din următoarele: *Iuga Ologul* eră fiul lui *Iurie Koriatovici*. Această filiațiune e indiscutabilă. Ea rezultă în mod formal din hrisovul său din 28 Noemvrie 1399 (D. Onciul, *Datele Cronicelor moldovenești asupra anilor de Domnie ai lui Alexandru Cel Bun*, București, 1905, p. 8-9) în care zice «a slujit mai înainte «întru sfinți odihniților: părintelui nostru (lipsa) lui «Petru Voevod și lui Roman Voevod; Ștefan Voevod»! După domnul Iorga, (Ist. Rom. p. 82) și domnul Xenopol (Ist. Rom. I, 113) Iuga ar fi fost fiul lui Roman pe motivul că Iuga în alt hrisov numește pe Alexandru Cel Bun și Bogdan fiii lui Roman *frați*, propunând înlocuirea expresiuni *părintelui* cu *părinților* dar la aceasta se opune șirul cum sunt înșirați Domnii căci dacă eră fiul lui Roman Iuga l'ar fi numit dintâi pe el și nu pe Petru. Este evident că Iuga este fiu al voevodului predecesor al lui Petru, și al căruia nume este șters în hrisov. Predecesorul lui Petru fiind Iurie Koriatovici este evident că tatăl lui Iuga eră acesta. Imprejurarea însă că Iuga numește frați pe Alexandru cel Bun și Bogdan se explică

lesne prin faptul că frate în sens de cumnat și de văr, în cazul de față e un uz de cuvânt care exista în Moldova. De oarece cum am văzut el nu eră cumnat, el nu putea fi decât văr cu Alexandru cel Bun și anume prin mama sa care a trebuit să fie o fiică a Mușatei Margaretei, sora lui Roman tatăl lui Alexandru cel Bun.

Aceasta explică de ce Iuga Ologul trăia la curtea lui Roman căci este evident că «*jupânul Iuga Iurievici*» din diplomele lui Roman I din 30 Martie 1392 (Hașdeu, Arh. I, I, 18) și 18 Noemvrie 1393 (Revista p. ist Arh. și fil. VII, 367) nu poate fi altul decât Iuga Ologul. Titlul de *jupan* se da la început numai rudelor Domnului, iară boerii aveau titlul de *pan* (Onciul, An. d. Domn ai lui Alexandru cel Bun, p. 12 nota 3.) Aceasta încuscrire a lui Iurie Koriatovici cu Mușata-Margareta, ultima coboritoare a dinastiei Bogdăneștilor explică cum, după moartea lui Lațcu, în lipsa de moștenitori bărbătești, Iurie Koriatovici, ginerele Mușatei-Margaretei, a reușit a înlătură dela tronul Moldovei, pe cumnații săi, Petru Roman și Ștefan, cari prin părintele lor, soțul Margaretei, nu erau de viță domnească, și cari ca și dânsul numai prin femei, prin mama lor se trăgeau din Bogdănești, pe când el mai avea și calitatea de a fi el însuși cneaz prin naștere. Această căsătorie a lui Koriatovici cu o fiică a Mușatei Margaretei a avut loc înaintea urcării sale pe tronul Moldovei de oarece la această dată era deja în vârstă de vreo patruzeci și doi de ani, cum rezulta din faptul că el pe la anul 1352 trebuia să aibe deja cel puțin douăzeci de ani (D. Onciul. Originile Principatelor Române p. 234) de oarece figurează într'un tratat din anul acesta ca reprezentant al fraților săi.

8. Din cauza greșitei traduceri a notiței din cronicile noastre «**СИНЪ МОШЕТИНЪ**» succesorul lui Iurie Kuriatovici, Petru I se credea a fi fost fiul lui *Mușat*, pe când aceste cuvinte înseamnă, după cum foarte bine a atras atenția asupra acestei greșeli domnul Iorga — fiul *Mușatei*. Terminațiunea «**ИНЪ**» este o formă specială a genitivului feminin. Dacă însă tradiția transmisă prin cronici a însemnat numele mamei, în loc de pe cel al tatălui, cauza nu poate fi decât împrejurarea situațiunei excepționale a mamei, prin pozițiunea ei mai înaltă decât aceea a soțului ei, datorită fără îndoială înrudirii sale cu Bogdan și Lațcu, Domni ai Moldovei. Până mai deunăzi se admitea înrudirea Mușateștilor cu Bogdăneștii prin căsătoria lui Roman I cu Anastasia, fiica lui Lațcu. Aceasta, am văzut, n'a fost căsătorită de loc. Apoi pe când această Anastasie este înmormântată la Rădăuți (Kozac, l. c.), Anastasia, Doamna lui Roman, a fost înmormântată în orașul Roman (Melchisedek, Cronica Romanului, I, 101). Această Anastasie a murit înainte de 16 Septembrie 1400, pe când cealaltă n'a murit decât la 26 Martie 1420.

Inrudirea Mușateștilor cu Bogdăneștii n'a putut dar avea loc decât prin Mușata-Margareta, mama lui Petru, Roman și Ștefan, fiind fiica lui Bogdan cel Bătrân și sora lui Lațcu. Această înrudire se confirmă prin faptul că lui Alexandru I cel Bun, Anastasia îi venea mătușă, (vezi nota 6), ceea ce arată că a trebuit să fie vara tatălui său Roman și nepoata bunicei sale Mușata-Margareta, care, în acest caz eră soră cu Lațcu și fiica lui Bogdan I cel Bătrân.

În hrisovul fiului ei Roman, Mușata este denumită «*Cneaghinia*» (Franz Adolf Wickenhauser, Moldawa, Czernowitz, 1877, II, 201), ceea ce arată că soțul ei nu domnise căci altfel i s'ar fi zis «*gospodja*», cum se chemau Doamnele Moldovei. Dar cine să fi fost însă soțul Mușatei? Aceasta nu se știe. În nici un caz nu e Costea Voevod — cum propune domnul Onciul (Din Ist. Rom. p. 34). Costea nu poate fi decât un frate al lui Lațcu, fiu al lui Bogdan. Ca atare poate figura în pomelnicul familiei domnești, chiar cu titlul de Voevod,

ca fiu de domn deși nu a domnit, ceea ce se constată în mod neîndoelnic, prin faptul că Alexandru cel Bun, pomenind în hrisovul său din 1 Ianuarie 1403, pe toți predecesorii săi, nu însemnează și pe Costea. Dacă el omite pe Iurie Koriatovici, deși acesta a domnit, aceasta se explică fiindcă îl consideră ca pe un străin, un usurpator. Din faptul că Costea este trecut în pomelnicul bistrițan după Lațcu s'a conchis că el a murit după acesta. Sunt exemple care dovedesc că această concluzie nu e întemeiată. Astfel, în același pomelnic bistrițan, Bogdan, tatăl lui Ștefan cel Mare, este trecut înaintea lui Alexandrel, deși acesta murise înaintea lui Bogdan. Este dar mult mai probabil că la moartea lui Lațcu fratele său Costea nu mai trăia. Astfel dinastia Bogdăneștilor stingându-se în linie bărbătească, vine pe tronul Moldovei mai întâi cneazul litvan Iurie Koriatovici, ginerele Mușatei-Margareta, și apoi fiul acesteia, Petru I, care figurează în cronici sub numele de Petru Mușat. Și Ștefan cel Mare figurează cu numele de Mușat într'un document slavon 1492. (Vezi Ulianitzki, p. 121 apud Xenopol, Ist. Rom. p. 393).

9. Sfârșitul domniei lui Iurie Koriatovici nu s'a întâmplat, cum susțin domnii Iorga (*Geschichte des Rum. Volk.* II, 534 și Ist. Rom. p. 395) și C. Popovici (An. dela Marte, 15 No. 6), deabea la 1377, ci puțin timp după 17 Martie 1375, când documental e constatat încă ca fiind în viață (Hașdeu, Negru-Vodă, CCVII, sq. și Popovici). Toate notițele despre dânsul arată că domnia sa a fost scurtă. Popovici întemeiază părerea sa după care ar fi domnit până la 1377, pe istorisirea analistului contemporan din Thorn, care menționează la acest an, 1377, o campanie a Lituanilor în Moldova. În pasajul respectiv, analistul se mărginește a însemna cum că în 1377 *Lituanii au mers contra Românilor adică Moldovenilor dar au fost învinși*, și nimic mai mult. Popovici presupune că ei ar venit să răzbune uciderea lui Iurie Koriatovici și de aci conchide că nu ar fi fost ucis decât în acest an. Campaniia aceasta nefericită a Lituanilor e mult mai probabil că este aceeași istorisită de Dlugosz și alți istorici

poloni și pusă de cel dintâi la anul 1359. Anul este neapărat greșit. La această dată Moldova fusese deabia ocupată de Bogdan, care a domnit până la 1365, având de succesori pe fiul său Lațcu până la 1374. Prin urmare nu puteau domni în aceste timpuri un Petru. Domnul Onciul presupune că pe lângă principatul lui Dragoș, Bogdan a mai ocupat și alt voevodat asupra căruia Polonia avea pretențiuni de suzeranitate și în care ar fi domnit un Ștefan Voevod și fiii săi Ștefan și Petru, după istorisirea istoricilor Poloni.

Este evident că această luptă a avut loc între Petru și Ștefan dar anul este greșit. Din istorisirea polonă se vede că avem a face chiar cu Domnul *Moldovei* nu cu capul unui alt voevodat cum presupune domnul Onciul, (Din Istoria Rom. p. 29). Petru este numit *Domn al Moldovei*. Este evident dar că nu poate fi vorba decât de Petru I și de frate-său Ștefan. După analiștii poloni acești doi frați Petru și Ștefan ar fi fost fiii unui Ștefan Voevod. Dacă această indicațiune, este exactă în ceea ce privește numele tatălui lor, Petru și Ștefan neputând fi decât fiii Mușatei-Margarete, soțul ei a fost Ștefan dar care este greșit calificat de istoricii poloni Voevod căci soțul Mușatei, după cum am văzut, n'a fost decât un simplu boier sau fruntaș.

10. Hâșdeu, Arh. Ist. I, 2, p. 177 unde din greșală cuvântul slavon Ziat a fost redat prin *ginere* în loc de *cumnat*.

11. Moartea lui Petru e pusă de domnul Onciul (Din Ist. Rom. p. 187) la 1391 și de domnul Iorga (Ist. Rom. p. 395) la 1393 punând ca succesor pe frate-său Roman. Această părere nu e întemeiată. Ultimul document în care Petru este menționat ca fiind încă în viață e datat din 14 Decembrie 1389 (Hurmuzaki, Doc. I, 2, 315, Tratatul e datat «feria sexta post diem conceptionem beatae Mariae Virginis», care cade în 8 Decembrie, prin urmare tratatul a fost iscălit în 14 Decembrie. În curând însă în primăvara anului 1390 a trebuit să îi se întâmple moartea, și succesorul său n'a fost fratele său Roman ci Ștefan. Cronicarul Thurocz (Schwandtner, Scriptores rerum Hungaricarum, I, 274) pune expedițiunea Regelui Sigismund

contra lui Stefan în mod precis la 1390. Mai toți istoricii noștri au bănuț exactitatea acestei date, pe motivul că Thurocz pune greșit moartea soției Regelui Sigismund la 1392 pe când — lucrul este deplin constatat — moartea sa nu s'a întâmplat decât în 1395, și a doua pentru că din diploma Regelui Sigismund din 1398 (Hurmuz. Doc. I, 2, 382) rezultă că expedițiunea moldovenească a avut loc *cu puțin timp înaintea cuceririi sale a Nicopolei Mici*. Această cucerire, după istoricii noștri, ar fi avut loc în 1395, astfel ca campania moldovenească n'ar fi putut avea loc decât în toamna anului 1394. Faptul că Thurocz pune greșit anul morții soției lui Sigismund nu ne îndreptățește a bănuț, a priori că greșește și în privința datei expedițiunii lui Sigismund.

El a putut greși una fără a greși alta. Pentru dânsul moartea Reginei Ungariei avu loc la 1392, puțin importă că această dată eră greșită. Prin urmare când el scrie că expedițiunea lui Sigismund în Moldova a avut loc *cu puțin înaintea morții Mariei*, nu se poate susține, cum face domnul Ursu, (Relațiunile Moldovei cu Polonia, Piatra-N., 1900, p. 30), că «însuși «Thurocz se contrazice spunând că expediția în contra lui «Ștefan s'a făcut cu puțin înainte de moartea Mariei. În acel «caz ea s'a putut întâmpla *numai pe la începutul anului «1395 sau sfârșitul anului 1394*. Nu există nici o contrazicere de oarece pentru Thurocz Regina Maria murise în 1392, prin urmare putea zice că expediția moldoveană avusese loc cu puțin înaintea morții sale. Tot atât de puțin întemeiată este obiecțiunea domnului Ursu (p. 30) cum «că anul expedițiunii ni 'l dă greșit Thurocz reiese chiar din expunerea «lui cu privire la această expediție. El ne povestește fapte «neexacte, ca *Unirea Muntenilor cu Turcii contra Ungariei*, «fapt pe care documentele îl contrazic. Un document din «1404 (Hurmuz. I, 2, 362) și altul din 1408 (Hurmuz. I, 2, «460) ne arată din contră pe Mircea aliat al Ungurilor contra «Turcilor». Afirmățiunea lui Thurocz despre *Unirea Muntenilor cu Turcii* contra Regelui Sigismund, departe de a fi inexactă este pe deplin confirmată, ceace a scăpat din vedere domnului

Ursu, prin diploma Regelui Sigismund din 1397 în care acesta zice că «după întoarcerea sa din Moldova a întrprins campania «în Țara Românească *contra Turcilor și Muntenilor uniți* și a «reușit a cuprinde *Nicopolea Mică* punând în cetate castelani «unguri. Iată pasajul în chestiune în original (Hormuz. I, 2, 282—384): «*Praeterea his laudabiliter cum ipsis nostris fidelibus iam finitis et solidatis* (e vorba de terminarea expedițiunii din Moldova) *post regressum nostrum ad regnum Hungariae factum per nos et praesumpto ingenti exercitu ad partes Transalpinas, ibi Olahorum et Turcorum nobis et regnis nostris obesse satagentium et insidiantium valida agmina versabantur*» și mai departe în alt loc: «*ingressum facientes, ipsos Olachos et Turcos cum eorum praecessoribus et capitaneis in fugam converteutes, Minus castrum Nicopol nuncupatum in dictis partibus Transalpinis situatum erga manibus ipsorum expugnando... nostrorum Castellatorum manibus relinquendum*». Astfel dar istorisirea lui Thuroez despre campania întreprinsă de Regele Sigismund, după expedițiunea moldovenească, în Țara Românească, este pe deplin confirmată prin spusele acestea ale Regelui. Și unul și altul zic că campania a avut loc *contra Muntenilor și Turcilor uniți*, că Sigismund i-a bătut și fugărit și că a cuprins *Nicopolea Mică*. Dar atunci cum rămâne cu diplomele lui Sigismund din 1404 și 1408 citate de domnul Ursu și din care rezultă că Regele a năvălit în Țara Românească *din contra ca aliat al Muntenilor* și împreună cu domnul lor Mircea a *recucerit Nicopolea Mică* dela Turci restituind-o lui Mircea? Este evigent că aceste două diplome și cea din 1397 se referă la două expedițiuni deosebite în Țara Românească în care și în una și în alta *Nicopolea Mică* a fost cucerită de Unguri. De aci rezultă că și a doua cauză pentru care istoricii noștri contestează data pusă de Thuroez expedițiunii moldovene a lui Sigismund este tot atât de puțin întemeiată ca și prima cauză trasă din împrejurarea că Thuroez pusese greșit moartea Reginei. Regele Sigismund, în diploma sa din 1397 zice anume că *campania moldovenească* avu loc *înaintea campaniei muntene contra*

Muntenilor și Turcilor uniți, și nu înaintea campaniei sale în Țara Românească când merse în ajutorul lui Mircea și care avu loc în mod cert în 1395. Rămâne dar a căută data când avu loc campania contra Muntenilor și Turcilor uniți? Thuroez o pune la anul 1392. Nimica nu ne îndrituește a pune această dată la îndoială. Hammer (*Geschichte des Osmanischen Reiches* Pest, 1827, I, 224,) și Zinkeisen (*Geschichte des Osmanischen Reiches*, Hamburg, 1840, I, 285) o pun asemenea în acest an. Celelalte știri ce avem despre aceste evenimente nu sunt de loc contrare acestei date. Mircea care, în tot timpul domniei Reginei Maria dintre 1382—1387, în care puterea regească în Ungaria eră cu desăvârșire slăbită prin tot felul de neorândueli și răzvrătiri nu fusese de loc molestată, îndată ce Sigismund, soțul Reginei, fusese proclamat și Rege în 1387, se convinge că acesta va căută a-l aduce sub stăpânirea sa. De aceea el încheiă, prin mijlocirea Domnului Moldovei Petru I, cu Vladislav, Regele Poloniei, în 14 Decembrie 1389 la Radom, un proiect de tratat de alianță contra Ungurilor (Hormuz. Doc. I, 2, 314—315), ratificat la Lublin în 20 Ianuarie 1390 (Horm. o.c. p. 323—324). În 17 Martie 1390 (ibid. p. 323—324) intervine o altă înțelegere cu oarecare modificări a tratatului din 20 Ianuarie 1390 și în fine în 30 Iunie 1391 (ibid. p. 334-335) un tratat prin care se confirmă tratatul din 20 Ianuarie 1390. Din toate aceste acte starea de dușmănie dintre Mircea și Unguri rezultă în mod lămurit. În fine, în 1391 mai vine și supunerea lui Mircea Turcilor (Hammer o. c. I, 224), care a înăsprit și mai mult relațiunile deja încordate. Atunci Regele Sigismund se decide și năvălește în Țara Românească pela Severin în vara anului 1391 cum înseamnă Thuroez. Campania se sfârșește prin învingerea și supunerea lui Mircea în urma cuceririi și ocupării Nicopolei Mici. Din diploma lui Sigismund din 13 Iulie 1392 dată lângă Dunăre, «in descensu campestri nostri exercitus» rezultă că această campanie a avut în adevăr loc în vara anului 1392 (Hormuz. Doc. I, 2,). La această campanie dar din 1392 se referă atât diploma deja citată din 1397 a Regelui Sigismund cât și cea din 1401

(Hurmuz. Doc. I, 2, 412), în care în ambele e vorba de campania contra lui *Mircea aliat cu Turcii*. În 1395 avu loc a doua campanie de astă dată în ajutorul lui Mircea contra Turcilor. Despre această a doua campanie vorbesc diplomele Regelui citate de domnul Ursu, din 1404 și 1408. De notat este pentru mai precisa constatare a deosebirei acestor două campanii și cuceriri a Nicopolei Mici, că pe când acea dintâi din 1392 este mai cu seamă datorită lui Ștefan de Kanisza, a doua se datorește Banului Ioan de Maroth ceea ce rezultă din diplomele respective. În fine mai e și considerațiunea următoare spre a le deosebi. La acea din 1395 au luat parte și vreo șase sute de cavaleri francezi sub conducerea contelei d'Eu conetabilul Franciei (Hammer, op. cit. I, 237). Dovadă că amintirea Regelui din diploma sa din 1397 nu se referă la cucerirea Nicopoleimici din 1395 când luară parte și acești Francezi, este împrejurarea că el zice anume că pe timpul *acelei cuceriri la care face aluzie* — dela 1392 — frațele cuceritorului Ștefan de Kanisza, anume Nicolai, se află tocmai atuncea trimis în *misiune la Regele Franciei* (Hom. Doc. I, 2, 383—384) pentru obținerea unui ajutor militar. La prima cucerire n'au putut dar lua parte cavalerii Francezi, căci pe atuncea magistrul Nicolai de Kanisza se află tocmai în Franția spre a cere ajutorul Regelui Franciei care trimise în urmă pe acești cavaleri.

Nu mai încape dar nici o îndoială că au fost două campanii, una la 1392 contra Muntenilor uniți cu Turcii și cealaltă în unire cu Muntenii contra Turcilor în 1395. Din diplomele Regelui Sigismund din 1397 și 1401 rezultând că campania acestuia contra lui Ștefan în Moldova avu loc înaintea cuceririi Nicopoleimici în expedițiunea contra Muntenilor aliați cu Turcii, este evident că campania moldovenească n'a putut avea loc, cum o pun toți istoricii noștri în 1394, ci înainte de 1392, și anume în 1390. Prin urmare și moartea lui Petru și înlocuirea sa prin fratele său Ștefan trebuie pusă tot în 1390, D-l Onciul (Anii de domnie ai lui Alexandru cel Bun, p. 7) citează o diplomă a Regelui Sigismund

mund din 18 februarie 1395, care pare a fi în contradicere cu rezultatul dobândit. În această diplomă e zis: «în expediția *«pridem»* făcută contra lui Stefan Voevodul Moldovei». D-l Onciul traduce acest «pridem» prin «decurând». Este evident că în acest caz vorbind în 1395 de expedițiunea moldovenească că făcută «decurând» ea n'ar putut avea loc, cum am stabilit, tocmai în 1390. Dar traducerea d-lui Onciul nu este exactă. *Pridem* nu înseamnă *decurând*, pe latinește *nu per ci mai de mult*, sau *odată, mai înainte*. Dealtmintrelea înlocuirea lui Petru prin Stefan și nu prin Roman, după cum susțin istoricii noștri, afară de Thurocz, mai este confirmată și de Leunclavius care ne povestește despre rescoala și resturnarea lui Stefan de Roman în 1392, ceea ce implică o domnie anterioară a lui Stefan. Iară obiecțiunea făcută cum că istorisirea lui Leunclavius nu poate fi exactă de oarece în 1392 domnia Roman și nu Stefan, după cum rezultă din hrisovul celui dintâiu din 1392 nu este temeinică căci nimica nu împiedică pe Ștefan de-a fi domnit până la 1392 când după cum spune Leunclavius, el fu resturnat și în locu-i apucă domnia Roman care astfel dădu hrisovul în 1392. Dealtmintrelea domnia lui Stefan înainte de 1394, când o pun istoricii noștri, mai rezultă și din alte știri. Astfel Stefan figurează în pomelnicul mănăstirei Probata ca Domn în 1391 (Melchisedec, Notițe istorice și archeologice din Moldova, p. 180). În fine în contradicere cu schimbarea domniei în 1390 pare a fi o mențiune din însemnarea relativă la biserica catolică din Siret. Această însemnare datează din 1402 și relatează niște evenimente din 1391 cu care ocazie vorbește și de «soția logofătului lui Petru». Această mențiune nu implică nicicum însă că Petru era încă în viață la acea dată, deși nu se zice că era mort. Petru putea să nu mai trăiască, înlocuit fiind de Stefan, și cu toate aceste se putea vorbi în acea istorisire de soția logofătului său adică a aceluia care fusese logofăt pe timpul său, cu atât mai mult că tot în acea însemnare se vorbește și de *logofătul lui Stefan*, ceea ce arată că pe când acesta era logofăt efectiv celălalt al lui Petru era fost logofăt

(Raimund Kaindl, *Geschichte der Bukewina*, Czernowitz, 1902, II, 72. La aceasta se referă d-l Onciul când zice că Petru este constatat pentru ultima dată în ianuarie 1391 în anii de domnie ai lui Alexendru cel Bun, p. 10, Nota 2).

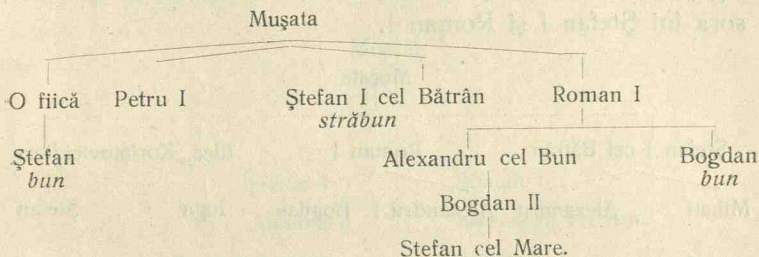
12. Inlocuirea lui Ștefan prin fratele său Roman a trebuit să aibă loc înainte de 30 martie 1392, data primului hrisov cunoscut al lui Roman (Hăsdeu, *Arh. ist.* I, 1, 18).

13. Ștefan apucă tronul pentru a doua oară în 1394. În «Istoria Românilor, I, 181, pusesem greșit acest eveniment deja în 1393 pe temeiul inscripțiunei de pe clopotul pretins dăruit de Ștefan I mănăstirei Neamțului. Necunoscând atunci întregul text al inscripțiunei admisesem exactitatea datei. Ștefan zicându-și în suszisa inscripțiune (*Archiva științifică și Literară, Iași*, 1908, No. 7—8, p. 324) «fiul lui Bogdan Voevod», se vede că data a fost rău cetită, că e vorba de sigur de Ștefan cel Mare, iar nu de Ștefan I cel Bătrân, care nu era fiul lui Bogdan. Schimbarea de tron a trebuit să aibă loc după Iulie 1394 când vedem pe Ștefan încă la curtea lui Iagello care îi dăruie o șea aurită și un coif (G. Popovici, an. d. I. Martie, 21, nota I). Roman pare a fi murit de moarte bună. Din hrisovul lui Iuga din 28 Noemvrie 1399 rezultă că Roman la această dată eră mort. De aceea hrisovul lui Roman din 18 Noemvrie nu poate fi decât din 1393 cum se află trecut și în Wickenhauser (*Molda I*, 170—171) și nu din 1399 cum admite d-l Onciul (*Conv. Liter.* XX, 277) și cum admisesem și eu greșit în *Istoria Românilor* și pe baza căruia admisesem încă o a doua domnie a lui Roman la 1399 care n'a avut loc. Roman care figurează în diploma lui Ivașcu din 25 Martie 1400, nu poate fi decât un frate al acestuia și nu unchiul său fost Domn al Moldovei, ceea ce explică și modul cum vorbește despre el. Acest Roman eră dar fratele lui Ivașcu fiul dar al lui Petru I precum găsim chiar însemnat în *Strykoroski, kronika polska, litewska*, II, 104 unde stă scris «Roman Petrilowicz».

14. Sfârșitul domniei lui Ștefan I este pus greșit de domnul Iorga (*Ist. Rom.* p. 395) la 1400. În hrisovul din 25 Noemvrie

1399 al succesorului său Iuga, *Ștefan* și fratele său Roman sunt pomeniți printre predecesorii săi morți (Revista pentru istorie, arch. și fil. IV, 714) Ștefan a trebuit dar să moară puțin timp după 12 August 1399, dată bătăliei dela Worskla, la care luă parte, (Onciul, An. de Domnie ai lui A. cel Bun, p. 10). Primul hrisov cunoscut al lui Iuga este datat din 28 *Noemvrie* 6908. Imprejurarea că pe lângă anul și data s'a trecut în acest document și «indictionul» datei anume VIII nu lasă nici o îndoială, că excepțional nu avem aface aci cu începerea anului dela 1 Ianuarie sau dela Martie, ci dela 1 Septemvrie după era bizantină, astfel că 28 Noemvrie 6908 nu poate corespunde decât anului dela Hristos 1399. Aceasta am arătat-o eu cel dintâi în Istoria Românilor, I, 185. Părerea mea a fost adoptată și de d-l Gh. Popovici (An. dela Martie, p. 25, nota 1). Părerea domnului Onciul (An. d. Domn. ai lui A. cel Bun, p. 4, nota 1 și p. 14) că indictionul ar fi fost adaos de traducător sau că ar fi vorba de indicția romană nu este întemeiată. De aceea este silit a admite, ceea ce este contrar tuturor știrilor ce avem, că Iuga ar fi domnit un timp oarecare într-o parte a Moldovei, pe când în cealaltă domnea Alexandru cel Bun. de oarece există uricul acestuia din 29 Iunie 1400. Acest uric se află în original în colecția Academiei (XLV, 150), și fiind din *Iunie* unde este indiferent dacă anul începea din Ianuarie, Martie sau Septemvrie data de 29 Iunie 1400 este absolut sigură, și dar la această dată domnea Alexandru cel Bun, care începuseră a domni deja din 23 Aprilie a acestui an. Iară *Ștefan și fiii săi* cari figurează în hrisovul nedatat al lui Iuga (M. Kogălniceanu, Arhiva românească, ed. 2, p. 18 și 39) nu poate fi, după cum admite asemenea d-l Onciul (l. c.) Ștefan I, mort după cum am văzut înaintea urcării lui Iuga pe tron, ci este Ștefan, nepotul de soră al său, care este anume amintit ca nepot de Roman I, în hrisovul său din 18 Noemvrie 1393 (Rev. p. ist. arck. și fil., VII, 368) unde se amintesc și frații săi. Dovadă că Ștefan acesta este altul decât Ștefan I cel Bătrân, este faptul că, pe când el figurează ca în viață încă pe timpul domniei lui Iuga, fiind

citat ca martor în hrisovul său nedatat, Ștefan I predecesorul acestuia este citat în hrisovul lui Iuga din 28 Noemvrie 1399 printre predecesorii săi decedați. Ștefan I era dar fratele lui Petru I și Roman I. Dealtmintrelea încă o dovadă că Ștefan I, al căruia mormânt Ștefan cel Mare l-a înfrumusețat la Putna, nu este Ștefan, nepotul de soră al lui Roman I, o găsim în împrejurarea că Ștefan cel Mare îi zice «*străbunul*» sau, pe când, dacă acest mormânt ar fi al lui Ștefan nepotul de soră — cum pretinde d-l Onciul, (Din Ist. Rom. p. 38, nota) susținând că cronicile care numesc anume pe Ștefan I frate cu Roman I și Petru I au confundat probabil brat = frate cu bratan = nepot — i-ar fi zis ca și lui Bogdan, fratele lui Alexandru cel Bun «bun = ~~БРАТ~~», și nu un «străbun = ~~БРАТ~~» după gradul de înrudire care există între ei :

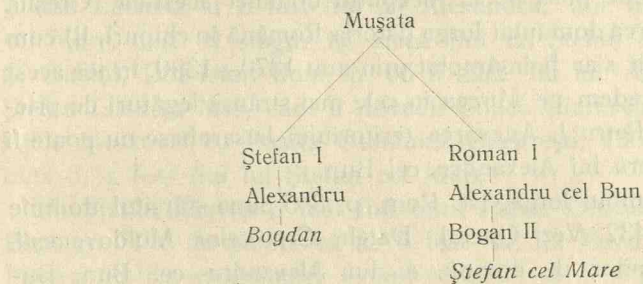
Rămâne dar bine stabilit că Ștefan I, predecesorul lui Iuga, este deosebit de nepotul său de soră, Ștefan, care n'a domnit. Dar în acest caz cum să ne explicăm hrisovul unui Ștefan (Onciul o. c.) nedatat care s'ar fi aflat la mănăstirea Probata și în care acesta pune și credința tuturor fraților săi *Alexandru, Bogdan, Mihail, Iuga* și alt *Alexandru*. Admițând autenticitatea acestui act, care azi nu mai există, în ceea ce privește conținutul său nu putem pune mare temei. El nu poate emana în nici un caz dela Ștefan I, neputând ca unchiu chema pe nepoții săi Alexandru și Bogdan *frați*. De asemenea nu putea zice frate nici lui Iuga. În fine *Mihail* nu era fratele său, ci al soției sale cumnatul său (Hurm. Doc. I. 2, 817 unde traducerea latină «*frater voevodae*» este greșită,

în slavonește e scris «fratele *voevodinei* adică a Doamnei. Prin urmare acest hrisov, dacă a fost transmis în mod exact, nu poate emana decât dela Ștefan, nepotul de soră al lui Ștefan I, și ca atare el putea chema pe Alexandru, Bogdan și luga *frați* în înțelesul de *veri*. Dar cine să fie Mihail și al doilea Alexandru! Acest Mihail nu poate fi identic cu Mihail, cumnatul lui Ștefan I, căci îi venea unchiu și nu văr. Dar putea fi — împreună cu cel de al doilea Alexandru fiul lui Ștefan I. Documental este constatat că acesta a avut copii deși nu cunoaștem numele lor. (Hurmuz. Doc. I, 2, 818 cum liberis nostris...) et nepotibus. În asemenea caz Ștefan, nepotul de soră al lui Ștefan I putea spune *frați* în sensul de *veri* și lui Alexandru și Bogdan, fiii unchiului său Roman I și lui Mihail și Alexandru, fiii unchiului său Ștefan I, și lui luga, fiul *cum vom dovedi într'o notă viitoare* mătușei sale, sora lui Ștefan I și Roman I.

Admițând însă emanarea acestui crîsov dela Ștefan nepotul, aceasta nu implică că el să fi domnit. Sunt exemple numeroase în care, când e vorba de danie, mai cu seamă făcută unei mî-năstiri de un membru al familiei domnești, acesta, fără a fi domn, emite un crîsov (Istoria mea a Românilor, I, 222. Cf. și hrisoavele lui Iliăș din 1494 și Bogdan din 1499 în Conduratu, Relațiunile Țării Românești și Moldovei cu Ungaria, București, 1898, p. 339). De aceasta, vedem pe Ștefan invocând ca martori pe toți membrii în viață cari ar fi putut să de-vină odată Domni, pe lângă Domnul efectiv de atunci, A-lexandru cel Bun, și cari ar fi putut strica donația făcută. Documentul dar trebuie să fie din primii ani ai domniei lui Alexandru cel Bun, când luga mai trăia încă de sigur la curtea Domnului Țării Românești. Al doilea Alexandru din

hrisovul n cestiune, presupus fiu al lui Ștefan I ar fi putut să aibe un fiu cu numele de Bogdan, de oarece Ștefan I amintește de fiii și de *nepoții săi*. Acestui Bogdan ar fi mormântul dela mănăstirea Putna și căruia Ștefan cel Mare îi zice «unchiului meu Bogdan, fiul lui Alexandru Voevod». Căci este greu de admis, cum o propune domnul Iorga (Stud. și Doc. VI, 625), că meșterul ar fi săpat din greșală *unchiu* în loc de *tată*, și că Ștefan cel Mare să fi lăsat o asemenea greșală tocmai pe mormântul părintelui său. Acesta deși mormântul său azi nu mai există, a fost probabil înmormântat la Reușeni unde fiul său a zidit anume biserica pe locul unde i-a fost tăiat capul de Petru Aron, și unde fusese înmormântat în vechea biserică în locul căreia Ștefan zidi pe acea nouă. Iată schița genealogică din care rezultă că acest Bogdan îi venea unchiu lui Ștefan cel Mare.

15. Iuga a fost înlăturat de pe tronul Moldovei la 1400 de vărul său Alexandru cel Bun *refugiindu-se* în Țara-Românească la Mircea cel Bătrân (G. Popovici, anul dela Martie, p. 24, nota 1). Astfel trebuie explicată notița din Ureche după care Iuga a fost *luat* de Mircea. Intervențiunea acestuia n'a fost ostilă, el a dat din contra ospitalitatea lui Iuga care mai trăia încă pe la 1403, după cum rezultă din hrisovul succesorului său din acest an și care nu pomenește printre predecesorii săi răposați și pe Iuga (Convorb. liter. XXXV p. 353). În Istoria mea a Românilor, I, p. 186 am greșit susținând că între Iuga și Mircea ar fi fost un războiu din cauza Chilie

și a fruntariilor basarabești în care cel dintâiu ar fi fost prins. Lupta pentru aceste teritorii a avut loc între Alexandru cel Bun și nu Iuga și Mircea. Alexandru cel Bun reuși a smulge Chilia și litoralul danubian dela Brăila la Mare, până atunci a Țării-Românești, dela aceasta, ceea ce rezultă din actul intervenit desigur în urma ocupării acestui teritoriu de Moldoveni, între Alexandru cel Bun și Mircea cel Bătrân. Deși acest act relativ la regularea noii fruntarie dintre ambele țări n'a ajuns până la noi, el este menționat formal în tratatul încheiat între Ștefan cel Mare și Regele Matei Corvin din 1475 (Hurmuzachi, Doc. II, 1, 9) unde e zis că în ceea ce privește diferendul dintre Ștefan și Vlad Țepeș, relativ la fruntaria țărilor lor, el se va regula «*secundum privilegia Alexandri et Mirczae*». În 1407 (Hasdeu, Arh., Arh. ist. I, 131) Chilia se afla deja în stăpânirea lui Alexandru cel Bun, așa dar schimbarea fruntariei trebuie pusă pe la începutul domniei acestuia. Greșită este părerea domnului Iorga (Istoria Română în chipuri, II) cum că aceasta s'ar fi întâmplat prin anii 1370—1390. În tot acest interval vedem pe Mircea în cele mai strânse legături de prietenie cu Petru I. Anexarea teritoriului basarabesc nu poate fi decât opera lui Alexandru cel Bun.

16. Domnul Iorga, Ist. Rom. p. 395 pune sfârșitul domniei sale în 1432. Vezi Onciul. Datele Cronicelor Moldovenesti, asupra anilor de domnie ai lui Alexandru cel Bun, București, 1905.

17. Despre soțiile și copiii lui Alexandru cel Bun vezi ai mea «Istoria Românilor», Iași, 1903, vol. I, p. 191—192.

18. Pus greșit de mine dela 1432—1433 în Ist. Roman. Iorga Ist. Rom. Văleni-de-Munte, 1910, p. 395 pune greșit domnia lui Ilias dela 1432—Septembrie 1434. Ilias fu alungat de Ștefan deja în 1433 vezi a mea Ist. Rom. p. 208—210.

19. Pus greșit de mine în Ist. Rom. Tablou până la 1444. Iliș a trebuit să moară pe la începutul anului 1445. Incercarea lui Bogdan Contribuții la Istoria Moldovei, București, 1907, p. 4. de a dovedi că el era încă în viața pe la 1448 nu este întemeiată. Imprejurarea că Roman în documentul

din 23 februarie 1448 nu adaoage vorbind de Iliaş. «răposat» nu e o dovadă.

20. Vezi Iorga, Indreptări şi Intregiri la Istoria Românilor, Bucureşti 1905, p. 13.

21. Iorga, Ist. Rom. p. 495 pune greşit după Roman II ca Domn pe Alexandru dela 2 Iulie până în August 1448, căci Roman II a fost înlocuit de Petru II. Vezi V. Parvan, Alexandrel-Vodă, Bucureşti 1904.

22. Iorga Ist. Rom. p. 396 şi Onciul, Din Ist. Rom. p. 188 pun domnia lui Bogdan dela 1449—1451 fără întrerupere. Trebuie însă intercalată încă a doua domnie a lui Alexandru cel Tânăr prin Ianuarie 1550. Vezi Pârvan o. c. p. 41 şi a mea Ist. Rom. I, p. 231.

23. Vezi Iorga Indrept. şi Intregiri, p. 26.

24. Iorga, Gesch. d. rum. Volkes, II, p. 535 pretinde că Ştefan Lăcusta ar fi fost fiul lui Alexandru, fiul lui Ştefan cel Mare, deşi el singur îşi zicea fiul lui Ştefan cel Mare. Şi Onciul, Din Ist. Rom. p. 66 îl face fiu lui Alexandru. Ştefan Lăcusta însă, cum a dovedit Const. Giurescu, Capitulaţiile Moldovei cu Poarta Otomană, Bucureşti, 1908, p. 63, nota 3, a fost fiul lui Ştefan cel Mare.

25. Ştefan Răzvan a fost fiul unui *Petru*. Onciul, Din Ist. Rom. p. 71 e de părere că ar fi fost fiul lui Petru Cazacul. Pentru motive cronologice e mai probabil că el a a fost fiul lui Petru Rareş.

DOMNII MOLDOVEI

Dragoș	1352—1354
Sas	1354—1359
Bogdan I cel Bătrân	1359—1365
Lațcu	1365—1374
Iurie Koriatovici	1374—1375
Petru I Mușat	1374—1390
Ștefan I cel Bătrân	1390—1392
Roman I	1392—1394
Ștefan I cel Bătrân a doua oară	1394—1399
Iuga Ologul	1399—1400
Alexandru I cel Bun	1400—1433
Iliaș I	1433
Ștefan II	1433—1435
Iliaș I și Ștefan II împreună	1435—1443
Ștefan II a doua oară singur	1443—1447
Roman II	1447—1448
Petru II	1448—1449
Alexandru II cel Tânăr	1449
Bogdan II	1449—1450
Alexandru II cel Tânăr a doua oară	1450
Bogdan II a doua oară	1450—1451
Petru III Aron	1451—1452
Alexandru II cel Tânăr a treia oară	1452—1455
Petru III Aron a doua oară	1455—1457
Ștefan III cel Mare	1457—1504

Bogdan III cel Orb	1504—1517
Ștefan IV cel Tânăr	1517—1527
Petru IV Rares	1527—1538
Ștefan V Lăcustă	1538—1540
Alexandru III Cornea	1540—1541
Petru IV Rareș a doua oară	1541—1546
Iliăș II	1546—1551
Ștefan VI	1551—1552
Ioldea	1552
Alexandru IV Lăpușneanul	1552—1561
Ioan Despot	1561—1563
Ștefan Tomșa	1563—1564
Alexandru IV Lăpușneanul a doua oară	1564—1568
Bogdan IV	1568—1572
Ion I cel Cumplit	1572—1574
Petru Șchiopul	1574—1577
Ioan Potcoavă Creșul	1577
Petru Șchigpul a doua oară	1577—1578
Alexandru Șerbega	1578
Petru Șchiopul a treia oară	1578—1579
Ion II zis Iancu Sasul	1579—1582
Petru Șchiopul a treia oară	1582—1591
Aron Tiranul	1591—1592
Petru V Cazacul	1592
Aron Tiranul a doua oară	1592—1595
Ștefan VII Răzvan	1595
Ieremia Moghilă	1595—1600
<i>Mihai Viteazul</i>	1600
Ieremia Moghilă a doua oară	1600—1606
Simion Moghilă	1606—1607
Mihail Moghilă	Sept.—Oct. 1607
Constantin Moghilă	Oct. 1607
Mihail Moghilă a doua oară	Oct.—Nov. 1607
Constantin Moghilă a doua oară	1607—1611
Ștefan Tomșa fiul	1611—1615
Alexandru Moghilă	1615—1616

Radu Mihnea	1616—1619
Alexandru V Iliș	1620—1621
Ștefan Tomșa fiul a doua oară	1621—1623
Radu Mihnea a doua oară	1623—1626
Miron Barnovschi Moghila	1626—1929
Alexandru Coconul	1629—1630
Moise Moghila	1630—1631
Alexandru V. Iliș a doua oară	1631—1633
Miron Barnovschi Moghila a doua oară	1633
Moise Moghila a doua oară	1633—1634
Vasile Lupul	1634—1653
Gheorghe Ștefan	13 Ap.—8 Mai 1653
Vasile Lupu a doua oară	1653—1658
Gheorghe Ghica	1658—1659
Constantin Șerban Basarab	1659
Ștefan Lupul	1659—1661
Constantin Șerban Basarab a doua oară	1661
Ștefan Lupul a doua oară	1661
Eustratie Dabija	1661—1665
Gheorghe Duca	1665—1666
Iliș III Alexandru ultimul Mușatesc	1666—1668
Gheorghe Duca a doua oară	1668—1672
Ștefan Petriceicu	1672—1673
Dumitrașcu Cantacuzino	1673
Ștefan Petriceicu a doua oară	1673—1675
Antonie Ruset (Rosetti)	1675—1678
Gheorghe Duca a doua oară	1678—1683
Ștefan Petriceicu a treia oară	1683—1684
Dumitrașcu Cantacuzino a doua oară	1683—1685
Constantin Cantemir	1685—1693
Dimitrie Cantemir	1693
Constantin Duca	1693—1695
Antioh Cantemir	1695—1700
Constantin Duca a doua oară	1700—1703
Mihai Racoviță	1703—1705
Antioh Cantemir a doua oară	1705—1707

Mihai Racoviță a doua oară	1707—1709
Nicolae Mavrocordat	1709—1710
Dimitrie Cantemir a doua oară	1710—1711
Căimăcămia Vornicului Lupu	1711
Căimăcămia lui Ioan Mavrocordat	1711
Nicolae Mavrocordat a doua oară	1711—1715
Mihai Racoviță a treia oară	1715—1726
Grigore Matei Ghica	1726—1733
Constantin Mavrocordat	1733—1735
Grigore Matei Ghica a doua oară	1735—1739
Ocupație rusească	1739
Grigore Matei Ghica a treia oară	1739—1741
Constantin Mavrocordat a doua oară	1741—1743
Ioan Mavrocordat	1743—1747
Grigore Matei Ghica a patra oară	1747—1748
Constantin Mavrocordat a treia oară	1748—1749
Constantin Racoviță	1749—1753
Matei Ghica	1753—1756
Constantin Racoviță a doua oară	1756—1757
Scarlat Ghica	1757—1758
Ioan Theodor Callimachi	1758—1761
Grigore Callimachi	1761—1764
Grigore Alexandru Ghica	1764—1767
Grigore Callimachi a doua oară	1767—1769
Constantin Mavrocordat a patra oară	1769
Ocupațiune rusească	1769—1774
Grigore Alexandru Ghica a doua oară	1774—1777
Constantin Moruzi	1777—1782
Alexandru Constantin Mavrocordat	1782—1785
Alexandru Ioan Mavrocordat	1785—1786
Alexandru Ipsilanti	1786—1788
Manoil Giani-Ruset	1788
Ocupațiune rusească	1788—1792
Alexandru Moruzi	1792—1793
Mihail Constantin Suțu	1793—1795
Alexandru Callimachi	1795—1799

Constantin Ipsilanti	1799—1801
Alexandru Suțu	1801—1802
Alexandru Moruzi a doua oară	1802—1806
Scarlat Callimachi	1806
Alexandru Hangerli	1807
Scarlat Callimachi a doua oară	1807—1810
Ocupațiune rusească	1806—1812
Scarlat Callimachi a treia oară	1812—1819
Mihai Grigore Suțu	1819—1821
Stăpânire grecească	1821
Căimăcămia prezidată de Mitropolitul Veniamin	1821
Ocupațiune turcească	1821—1822
Ioan Sandu Sturza	1822—1828
Ocupațiune rusească	1828—1834
Mihail Sturza	1834—1849
Grigore Alexandru Ghica	1849—1853
Ocupațiune rusească	1853—1855
Grigore Alexandru Ghica a doua oară	1854—1856
Căimăcănia lui Teodor Balș	1856—1857
Căimăcănia lui Nicolae Vogoridi	1857—1858
Căimăcămia de trei	1857—1859
Alexandru Ioan Cuza Domn al Principatelor Unite	1859—1866
Locotenența domească	1866
<i>Dinastia Hohenzollern</i>	
<i>Carol I Domn și</i>	1866—1881
<i>Rege al României dela 14 Mai</i>	1881

ÎNDREPTĂRI ȘI ÎNTREGIRI

LA

TABLOUL GENEALOGIC ȘI CRONOLOGIC AL BASARABILOR

Domni ai Țării Românești

1310—1659

CU

ADNOTATIUNI CRITICE

ȘI

TABLOUL CRONOLOGIC al TUTUROR DOMNILOR ȚĂRII ROMÂNEȘTI

București 1912

În urma publicațiunei «O genealogie a Basarabilor» Vălenii de Munte 1911 de domnul N. Iorga și a răspunsului meu publicat în Convorbiri Literare No. 11 din Noemvrie 1912, trebuiesc făcute următoarele îndreptări și întregiri la Tabloul genealogic și cronologic al Basarabilor.

Pe lângă copiii lui Alexandru I trecuți în tablou, Vladislav I. Radu I, Anca și o fiică cu nume necunoscut, soția Țarului bulgar Strașimir, mai trebuie adăogit un fiu cu numele de Godon și o fiică căsătorită cu Principele de Oppeln.

Anca n'a fost căsătorită cu Simeon, ci cu nepotul acestuia Uroș Țarul Serbiei

Domnia lui Dan III pusă până la anul 1431, se sfârșește la 1430. Îi urmează fiul său Dan IV dela 1430—1431, Domn necunoscut până acuma. Iară Dan care fu ucis la 1460 este prin urmare fiul lui Dan IV și nu fiul lui Dan III cum e trecut greșit în tablou.

Domnia lui Basarab II pusă în tablou dela 1446 — 1448 trebuie rectificată și stabilită dela 1442—1443, așa că domnia lui Vlad II Dracul trecută dela 1435—1446 trebuie întreruptă prin domnia acestuia și pusă dela 1435—1442 și 1443—1446.

Dela 1446—1448 în locul domniei greșite a lui Basarab II trebuie pusă domnia fiului său Dan V.

În fine lui Petru III, Domn dela 1559—1568, fiul lui Mircea III Ciobanul, greșit i s'a dat porecla de *Șchiopul*. Petru Șchiopul care a domnit în Moldova, este deosebit de acest Petru cu care a fost confundat. Petru Șchiopul este fiul lui Mircea care n'a domnit și a murit înainte de 1521 și a fost fiul lui Mihnea I cel Rău. Vezi N. Bănescu, un poemă grec vulgaire-relativ à Pierre le Boiteux, Bucarest, C. Göbl, 1912.

VERIFICAT
2007

